

Због свега тога и због још много других разлога упознавање са Келеновим тумачењима марксизма је један повод више за мишљење о неопходности да социјалистичка књижевност са подручја друштвених наука треба много више и много дубље да захвати баш оне буржоаске студије у којима се третира идеја и историска борба научног социјализма, јер у њима је степен идејне конфронтације два света на Западу највећи.

Александар Стојановић

ПРИГОВОРИ (РЕКЛАМАЦИЈЕ) НА КОЛИЧИНУ РОБЕ И ПИТАЊЕ ПРЕКЛУЗИЈЕ ПРАВА КУПЦА У СЛУЧАЈУ НЕБЛАГОВРЕМЕНОСТИ ПРИГОВОРА

Врховни привредни суд усвојио је захтев за заштиту законитости, који је на основу овлашћења из чл. 474 Закона о парничном поступку подигао председник Врховног привредног суда против правоснажне пресуде Округног привредног суда у Н.С., потврђене пресудом Вишег привредног суда као суда другог степена. Врховни привредни суд стао је на гледиште да купац, који је пропустио да у кратком року из опште узансе за промет робом бр. 131, ст. 1, стави приговор на количину испоручене робе није преклудиран у праву против продавца који је испоручио мање и да у таквом случају није допуштена аналогна примена опште узансе бр. 153. (Пресуда Врховног привредног суда П. 145/59 од 28 августа 1959, објављена у *Збирци судских одлука*, књига IV, свеска II, 1959, под бр. 362).

У образложењу је, поред осталог, речено:

„По општој узанси за промете робом број 131 став 1, кад купац или његов претставник није присуствовао извршењу испоруке, или кад је присуствовао али се утврђивање количине робе није могло извршити том приликом, купац мора по пријему испоруке без одлагања утврдити количину робе, чим је то могуће, и у кратком року ставити продавцу приговоре на количину робе.

„У конкретном је случају неспорно да је купац, чим је примио робу, без одлагања утврдио количински недостатак. Даље је неспорно да је доставио продавцу приговор на количину робе, али то није учинио „у кратком року“ како му је налагала споменута узанса, већ тек после девет односно дванаест односно седамнаест дана (роба му је испоручена у више партија). Парница се свела на остатак куповне цене, колико износи вредност рекламираног количинског недостатка који купац одбија да плати.

„Спорно је да ли је тужени купац дужан да плати тај остатак, односно да ли га и какве штетне последице стижу отуд што није рекламирао „у кратком року“ (узанса 131 став 1).

„Оба нижестепена суда стоје на гледишту да туженог погађају штетне последице, а наиме да је „одговоран за насталу штету“ (пресуда првостепеног суда), односно да му је рекламација „без правне важности“ (пресуда другостепеног суда). Доследно томе, тужени је правоснажно осуђен да плати утужени остатак куповне цене за количину робе која му, како он тврди, није испоручена.

„Врховни привредни суд не усваја гледиште нижестепених судова.

„Не ради се о квалитетним недостацима робе, где неблаговременост приговора има без даљег штетну последицу да се „сматра да је

купац преузео робу без приговора на квалитет" (узанса 153). Ради се о неблагоприятном приговору на количину робе, о повреди узансе 131 став 1, за коју повреду није одређена ни у тој узанси, ни уопште у поглављу „Утврђивање квантитета“ санкција преклузије, а нарочито не фикција купчеве воље да робу преузме без приговора на количину. Код количинских недостатака протек дужег времена не игра по природи ствари тако одлучну улогу као код квалитативних недостатака. Стога купац, и ако пропусти да приговор на количину достави продавцу „у кратком року“, не губи по правилима облигационог права право да у року од шест месеци тражи од продавца да му остатак испоручи накнадно или да му примерено снизи куповну цену (тужени се у конкретном случају послужило овом другом алтернативом). Даље, под претпоставкама из опште узансе 135 став 1, купац не мора примити мању количину робе од уговорене. Најзад може купац против продавца који је испоручио мање остваривати права која му припадају због продавчеве доцње у испоруци (узансе 209, 210, 211). С обзиром на изложено, гледиште да је купац у случају кад приговор на количину не стави „у кратком року“ (узанса 131 став 1) преклудиран у праву против продавца који је испоручио мање, нема основа у Општим узансама за промет робом. Нарочито није допуштена аналогна примена санкције из узансе 153.

На основу изложеног ваљало је уважити захтев за заштиту законитости, укинати обе нижестепене пресуде и ствар вратити суду првог степена да расправи тужеников приговор пребоја (приговор на количину робе) и донесе нову одлуку о тужбеном захтеву.

У наведеној одлуци Врховни привредни суд непосредно је заузео став по питању последица које повлачи неблагоприятно стављање приговора на количину, полазећи од тога да неблагоприятност у стављању приговора не повлачи преклузију у правима купца против продавца, који је испоручио мање него што је уговорено. Овим је Врховни привредни суд потврдио свој став који се још од раније провлачио у неким његовим одлукама. Тако, на пример, у решењу Врховног привредног суда Сл. 378/58 од 22 маја 1958 (у *Збирци судских одлука*, књига III, свеска II, 1958, под бр. 385) у образложењу се такође истиче да узансе које се односе на утврђивање количине не садрже законску фикцију изјазе воље да се сматра да је купац преузео робу без приговора на квалитет, ако приговор због утврђених мана није ставио благовремено, а коју фикцију садржи општа узанса 153 у погледу одговорности за мане.

Мислимо да овакав став Врховног привредног суда, који се можда руководио стањем у неким нашим предратним законима, нема основа у нашим Општим узансама и да је Суд тражећи аналогију у решењима Општинских узанси које се односе на квалитет, стао на гледиште које се само делимично може прихватити као тачно. Мислимо да се анализом правила, која наше Опште узансе постављају у погледу приговора на количину робе и у погледу права купца у случају испоруке мање или веће количине од уговорене (уз. бр. 130—134), долази до другог решења, које унеколико одступа од наведеног становишта Врховног привредног суда.

Пре него што бисмо изложили став наших Општинских узанси у питању које нас интересује, задржаћемо се укратко на ставу који је у том питању заузет у упоредном праву и у нашем ранијем праву.

Можемо одмах рећи да у већини савремених законодавстава немамо прописа, који би аналогно ономе што постоји у погледу квалитета односно мана робе, захтевали благовремену рекламацију на неуредно испоручену количину робе као предуслов за вршење купчевих права, иако постоје супротне тенденције у новије време. Тако, Аустриски трговачки законик (који, истина, више не важи у Аустрији, али чије су одредбе за нас од интереса као правна правила на територији Словеније и Далмације) у чл. 347, где се регулише дужност прегледа робе од стране купца у погледу одговарања робе закону и уговору, и у вези с тим у погледу стављања приговора упућује на чл. 335 који говори о својствима и квалитету робе. Из овога су судска пракса и теорија извеле закључак да је стављање рекламација потребно само за очување права, која проистичу из испоруке робе неодговарајућег квалитета, пошто разлика у количини не представља недостатак робе. Према томе, на купцу не лежи дужност стављања рекламација кад је реч о чисто квантитативној неуредности испоруке. Право купца на захтевање накнадне испоруке неиспорученог остатка количине и друга права због делимичне доцње продавца, право на задржање куповне цене до извршења те накнадне испоруке и право одбијања делимичне испоруке нису — према том гледишту — условљена стављањем приговора (рекламација) у смислу чл. 347. То је било опште прихваћено у пракси и теорији, иако је понекад било друкчијих предлога у погледу *de lege ferenda* (1). Швајцарски законик о облигацијама у чл. 201 предвиђа дужност одложног приговарања на недостатке, али аутори сматрају да се то односи на недостатке у квалитету, којима се баве чл. 197—200 и да недостатак у погледу количине не захтева стављање рекламација, уколико извесни недостатак у квантитету не би представљао истовремено и недостатак у квалитету. Француски *Code de commerce*, као што је познато, не регулише уговор о купопродаји, те би се имали применити прописи *Code civil*-а о предаји ствари (*la délivrance*) — чл. 1604 и сл., који такође не предвиђају дужност приговарања на квантитет као услов за вршење купчевих права. И у совјетском праву, у недостатку трговинског законика за купопродају, долазе у обзир одредбе Грађанског кодекса, који обавезу приговарања предвиђа само у погледу недостатака у квалитету — чл. 196 и 198. Ни енглески закон о купопродаји добара од 1893 код неуредности у погледу количине не предвиђа за вршење купчевих права дужност рекламирања.

Насупрот наведеним законима Немачки трговински законик у § 378 прописује да се дужност приговарања односи и на случај испоручене друге робе од оне која је уговорена или друге количине робе од оне која је уговорена, уколико испоручена роба очигледно не одступа толико од поруџбине да продавац мора сматрати одобрење од стране купца као искључено. Хапшки пројекат Једнообразног закона о међународној купопродаји покретних телесних ствари у чл. 40, у тзв. недостатке саобразности ствари уговору („*défauts de conformité*“) на првом месту убраја случај када је продавац предао (испоручио) само један део продате ствари или када је предао већу или мању количину од оне коју је обећао уговором, убрајајући ту иначе још

(1) Staub—Pisko: Kommentar. 1933, II Bd., S. 534.

предају (испоруку) неке друге ствари а не оне која је уговорена и предају ствари која нема потребна својства, а у чл. 48 предвиђа да се купац лишава права да се позива на недостатак саобразности ствари ако о њему није обавестио продавца у одређеном року —, дакле, и вршење купчевих права у случају неуредне количине везује за претходно стављање приговора продавцу. Међутим, и у правима где закони не предвиђају ту дужност претходног стављања приговора за вршење купчевих права у случају неуредне испоруке количине, као што је, на пример, француско право, у трговачкој пракси посебне узансе као и стандардни уговори за поједине артикле предвиђају и дужност приговарања на квантитет у одређеним роковима. Такође и Општи услови за испоруке робе између спољнотрговинских организација земаља чланица Савета за узајамну економску помоћ тзв. СЕВ-а (источно-европске социјалистике земље) у § 48 регулишу рок приговора како у погледу квалитета тако и погледу количине робе и изричито предвиђају да неподношење приговора у одређеним роковима лишава купца права да се обрати арбитражи, што практично значи да повлачи губитак купчевих права. Можемо са сигурношћу закључити да је новија тенденција у упереном праву да се и за случај неуредности испоруке у погледу количине захтева стављање приговора у одређеном року од стране купца као предуслов да би купац могао вршити своја права према продавцу.

У нашем предатном праву питање приговора на квантитет постављало се при примени трговачких закона, који су важили у крајевима ван Србије и Црне Горе (бивши трговачки законици за Србију и за Црну Гору, као што је познато, нису попут свог узора Француског трговинског законика регулисали уговор о купопродаји). Ту, пре свега, имамо за територију Словеније и Далмације поменуте одредбе Аустријског трговинског законика — чл. 347 у вези чл. 335 — које су тумачене тако да садрже дужност стављања приговора само за недостатке у квалитету. Сличне одредбе садржавали су и Хрватско-мађарски трговински закон (§ 346) и Босанско-херцеговачки трговински закон (§ 364.) те је и ту владало схватање да обавеза приговарања постоји само у погледу квалитета, а не и у погледу квантитета. У ранијем периоду нашег привредног права Правилник о закључивању уговора о продаји и купозини робе од 1947 прописивао је дужност стављања приговора и у погледу квантитета — чл. 8, тач. 7, предвиђајући да немају правног дејства приговори учињени после рокова које је прописивао. Али за разлику од квалитативних недостатака робе, где се предвиђа каква права у том случају припадају купцу, не види се која све права припадају купцу у случају утврђивања квантитативних недостатака, односно тачније: не види се губитак којих права повлачи пропуштање да се стави приговор. С обзиром да се у чл. 8, тач. 6, дакле у оној која претходи тачки овог члана која се односи на приговоре, говори о „квантитативном пријему“ и „утврђивању разлике“ и прописује да се у случају разлике сачињава списак са возаром или шпедитером, могло би се закључити да је стављање приговора у погледу квантитета било предуслов само за истицање од стране купца да је примио мање него што је послато, што је важно за питање плаћања куповне цене, али се не види, на пример, да ли купац

има право да одбије робу у случају испоруке недовољне количине. С друге стране, произлазило би да би и у случају пријема мање количине од оне која је послата купац морао платити пуну цену, уколико није благовремено ставио приговор, што не би требало прихватити, а што све показује недовољност ових одредаба Правилника.

Опште узансе за промет робом регулисале су питање неуредности у погледу количине много детаљније, што је било нужно због преласка на систем слободног уговарања у привреди. За нас је овде од интереса како су Опште узансе регулисале питање приговора (рекламација) на квантитет и питање која купчева права зависе од благовременог стављања приговора. Опште узансе најпре регулишу време саопштавања приговора (уз. бр. 130 и 131), начин саопштавања приговора (уз. бр. 132), питање права купца у случају испоруке мање или веће количине од уговорене (уз. бр. 133) и питање плаћање куповне цене у случају приговора на количину робе (уз. бр. 134). При анализи ових правила Општинских узанси у вези са дејством приговора постављају се два питања: да ли је стављање приговора на квантитет у одређеним роковима обавезно и ако је обавезно, која све купчева права зависе од стављања тих приговора.

Видели смо да је у напред наведеној пресуди Врховни привредни суд дошао до закључка да стављање приговора на квантитет у одређеном року није обавезно и да од тога не зависи вршење купчевих права у случају испоруке мање количине од уговорене. Из образложења ове пресуде види се да је Врховни привредни суд дошао до тога закључка путем упоређивања узанси које регулишу питање недостатака у погледу количине и узанси које регулишу питање недостатака у погледу квалитета. Из упоређења тих узанси види се да у погледу приговора на квалитет и приговора на квантитет, поред других разлика (приговори на квалитет у случају одсутних странака морају се дати „без одлагања“, а код квантитета „у кратком року“, друга су права купца у случају недостатака у квалитету а друга у случају недостатака у квантитету), постоји и разлика у том погледу што код приговора на квалитет Опште узансе постављају правило у уз. бр. 153 да се сматра да је купац, који није благовремено ставио приговор због утврђивања мана робе, преузео робу без приговора на квалитет. Овакву фикцију купчеве воље Опште узансе не садрже код регулисања приговора на квантитет, из чега Врховни привредни суд изводи закључак да гледиште нижих судова — да је купац, у случају кад приговор на количину не стави „у кратком року“ преклуидиран у праву против продавца, који је испоручио мање — нема основа у Општинским узансама за промет робом, наглашујући да нарочито није допуштена аналогна примена санкција из уз. бр. 153. Врховни привредни суд у образложењу цитиране пресуде истиче да купац, иако пропусти да приговор на количину достави продавцу „у кратком року“, не губи по правилима облигационог права право да у року од шест месеци (!) тражи од продавца да му накнадно испоручи остатак или да му примерено снизи куповну цену, да, даље, под претпоставкама из опште узансе бр. 135, ст. 1, (треба бр. 133, ст. 1) купац не мора примити мању количину од уговорене, и, најзад, да купац

може против продавца, који је испоручио мање, остваривати права која му припадају због продавчеве доцње у испоруци (уз. бр. 209, 210, 211).

Анализирајући предње гледиште и закључке Врховног привредног суда, мислимо да се став Врховног привредног суда само делимично може усвојити као исправан са гледишта Општих узанси. Мислимо, пре свега, да то што Опште узансе не садрже фикцију да се у случају неблаговремених приговора на квантитет има сматрати да је купац преузео робу без приговора, какву Опште узансе садрже у погледу квалитета, овде не може представљати аргумент. Опште узансе нису могле у погледу квантитета поставити такву фикцију, јер би она имала много шире дејство, него што су Опште узансе дале приговорима на квантитет. Поставити правило да се у случају неблаговременог приговарања на квантитет има сматрати да је купац преузео робу без приговора, значило би и да купац, у случају мање примљене количине, има да плати и већу количину него што је примио и да не може тражити накнадну испоруку неиспорученог дела, а то се све није хтело, јер би то било у супротности са начелом поштења и савесности и са правилима Општих узанси о доцњи. Оно што су Опште узансе хтеле да вежу за приговоре то је питање да ли купац може одбити пријем мање или веће количине од уговорене (при чему се за одбијање пријема мање количине постављају и извесни посебни услови). Сматрамо да се овај закључак намеће из брижљиве анализе наведених одредаба Општих узанси, које се односе на питање приговора на квантитет. Пре свега, већ из распореда наведених узанси у којима се непосредно говори о приговорима на квантитет робе — уз. бр. 130, 131, 132 и 134, мислимо да се може извести закључак да права купца, о којима се говори у уз. бр. 133, стоје у вези са стављањем приговора, иако се у уз. бр. 133 не каже непосредно да вршење тих права зависи од стављања уредних и благовремених приговора (као што то Опште узансе предвиђају у погледу права која проистичу из недостатака у квалитету — уз. бр. 154). Наиме, у наведеним узансама прво се говори о времену и начину стављања приговора — уз. бр. 130 до 132, затим, о правима купца у случају испоруке мање или веће количине од уговорене — уз. бр. 133, па се иза тога — у уз. бр. 134 — говори о дејству приговора у случају плаћања цене, што свакако показује да би и уз. бр. 133, иако се у њој не говори о приговорима, требало да стоји у вези са приговорима, јер и узансе испред ње и иза ње говоре директно о приговорима. Да се приговори односе и на уз. бр. 133 још јасније произлази из тесне везе између уз. бр. 133 и уз. бр. 134. Јер, иако се у уз. бр. 133, која говори о правима купца у случају испоруке неуредне количине, не говоре о дужности стављања приговора, у уз. бр. 134, која се по садржини директно надовезује на уз. бр. 133, у ст. 1 изрчито се истиче да приговори на количину робе не дају право купцу да ускрати исплату цене за део робе у погледу кога није ставио приговор (са изузецима предвиђеним у ст. 2 ове узансе), што с друге стране значи да за део у погледу кога је стављен приговор купац може ускратити исплату куповне цене. Мислимо да је логично закључити да када право ускраћивања куповне цене за одбијени део робе, које је само последица права

да се одбије роба, зависи од стављања приговора, онда и само право да се одбије пријем неуредне количине зависи од стављања приговора. И сам начин формулисања уз. бр. 134, која почиње речима: „Приговори на количину не дају право купцу [...]“ мислимо јасно показује да се подразумева да је вршење права наведених у претходној узанси везано за стављање приговора, па се у уз. бр. 134 жели указати на шта ти приговори ипак не дају право. С друге стране, Опште узансе, регулишући питања времена и начина стављања приговора, предвиђају да купац „мора“ ставити приговоре у одређено време (уз. бр. 130 и 131) и на одређени начин (уз. бр. 132), што указује на обавезност стављања приговора, јер Опште узансе израз „мора“ употребљавају за ствари које су обавезне, док се за ствари које су за препоруку употребљава израз „треба“. (Тако, управо и у овој материји у уз. бр. 132, ст. 2, у питању начина саопштавања приговора каже се да приговоре саопштене продавцу преко телефона, телеграма или телепринтера „треба“ одмах потврдити препорученим писмом). Ако права купца, која Опште узансе изричито регулишу поводом неуредне количине не зависе од приговора, не води се зашто би Опште узансе захтевале обавезно стављање приговора (2). Свакако да овде постоји редакцијски недостатак у поређењу са узансама које регулишу питање недостатака у погледу квалитета, где је у уз. бр. 154 изричито речено да купац „који је уредно и на време ставио продавцу приговоре због мана робе“, може по свом избору вршити тамо предвиђена права, што је требало ставити и у погледу права из уз. бр. 133 да би се избегла забуна.

Предњом анализом дошли смо до закључка да је стављање приговора обавезно за вршење права наведених у уз. бр. 133, што значи да пропуштање стављања благовремених приговора или њихово нестављање опште повлачи губитак тих права. У том погледу мислимо да се став Врховног привредног суда, изражен у наведеној пресуди, не би могао прихватити. Међутим, што се тиче осталих купчевих права у случају неуредности у количини, мислимо да за њихово вршење није предуслов стављање благовремених приговора и да је став Врховног привредног суда у том погледу исправан. Право купца да не плати више од примљене количине (уколико роба није путовала на његов ризик, у ком би случају морао платити послату количину ако нема кривице до продавца за пропаст робе) не треба чинити зависним од стављања приговора, као што то не чине ни Опште узансе. Везивање тог права купца за стављање благовремених приговора било би у противности са начелом поштења и савесности. То би било немогуће прихватити нарочито у случајевима где већ сам продавац не може да тврди да је послао више од онога што је купац примио, на пример, из

(2) Овде је било речи о обавезности стављања приговора на квантитет само са гледишта текста Општих узанси. Међутим, за обавезно стављање приговора у случају неуредности испоруке у погледу количине говоре и други разлози. И овде је реч о неуредном испуњењу уговора, као и код недостатака у квалитету, које повлачи продавчеву одговорност, те нема разлога за другачије поступање према продавцу. Затим, на тај начин води се рачуна и о заштити продавчевих интереса и доприноси се уопште уношењу реда у уговорним односима. У том смислу је и мишљење проф. Голдштајна (в. Предговор Општим условима за испоруке робе СЕВ-а, у издању Института за уредно право, Београд 1960, с. XX).

продавчевог товарног листа види се да је послато мање него што је уговорено. И у случају кад је роба од продавца до купца путовала на ризик продавца, па купац, уредно констатује да је примио мање него што је послато, такође се не може од њега захтевати да плати више него што је примио, без обзира на стављање приговора, али би купац могао бити одговоран продавцу за штету у смислу уз. бр. 240, ако би овај услед тога што на време није био обавештен о пропасти односно оштећењу робе изгубио своја права према возару односно према другим лицима. Такође нема разлога да се у случају испоруке мање количине везује за претходно стављање благовремених приговора купчево право да тражи неиспоручени остатак и врши друга права из доцње, када се за захтевање накнаде испоруке целе количине или вршење других права због доцње у случају потпуне неиспоруке не тражи да купац стави приговоре у неком одређеном року све до застарелости (3). Међутим, за вршење оног купчевог права у случају испоруке неодговарајуће количине, које Опште узансе регулишу у одељку о утврђивању количине код питања приговора, права да одбије испоручену мању количину робе од уговорене — уз. бр. 133, ст. 1, а за које се у пресуди Врховног привредног суда изричито каже да није условљено стављањем благовремених приговора, мислимо да се из раније наведених разлога има узети да је нужно претходно и благовремено стављање приговора, иначе би произашло да Опште узансе с једне стране предвиђају обавезу приговарања, чије неизвршење не повлачи никакве последице, а с друге стране да за ту дужност приговарања не везују она права купца која предвиђају у том одељку. Треба само додати да за вршење тог права да се одбије пријем мање количине, поред стављања приговора, Опште узансе постављају и друге услове — да уговорена количина чини целину или да купац иначе има оправдани интерес да уговорену количину робе прими само у целини.

Оно што важи за одбијање кад је испоручена мања количина важи и за случај кад је испоручена већа количина робе од уговорене — уз. бр. 133, ст. 2. Купац, сходно ономе што смо раније говорили, не би могао одбити ни пријем веће количине (управо вишка преко уговорене количине), ако није у року приговорио. Друго мишљење заступа Писко за аустриско право. Сматрајући да се купчева дужност приговарања уопште не протеже и на недостатке у количини, Писко истиче да је купац још мање дужан да плати количину робе која премашује количину поруџбине због тога што слању вишка није благовремено приговорио, као што уопште пропуштање приговора на недостатке може имати за последицу губитак купчевих права, али не и настајања дужности (4). Ма колико овакво схватање изгледало и логично, оно за наше право не би дошло у обзир, пошто Опште узансе, како смо раније закључили, захтевају стављање приговора за вршење права из уз. бр. 133, па и у случају испоруке вишка.

(3) Друкчије је у немачком праву, где из одредаба § 377 и 378 Трговинског законика произлази (сем раније наведених изузетака) да се у случају неприговарања испорука има сматрати одобреном, што би имало да значи да купац тада не би могао тражити накнадну испоруку неиспорученог остатка или накнаду штете (Schlegelberger: Handelsgesetzbuch 1956, 3 Bd., S. 1754).

(4) Pisko: Lehrbuch des österreichischen Handelsrechts, Wien, 1923, S. 206.

Следствено свему ономе што је напред изнето, за наш робни промет има се узети да је за вршење купчевих права која Опште узансе изричито регулишу код приговора за количину — уз. бр. 133 и 134, тј. права да се одбије мање испоручена количина од уговорене (уз постојање и осталих услова) — уз. бр. 133 ст. 1, да се одбије испоручена већа количина од уговорене — уз. бр. 133 ст. 2, као и права да се задржи куповна цена за одбијени део — уз. бр. 134 ст. 1, односно и за неодбијени део под одређеним условима — уз. бр. 134 ст. 2, потребно ставити благовремено приговоре (рекламације) (5). Утолико се не би могло прихватити гледиште Врховног привредног суда, изражено у напред цитираној пресуди, да и за вршење ових права не постоји обавеза претходног благовременог приговарања, док је, мислимо, Суд исправно констатовао да за вршење осталих купчевих права која настају из испоруке мање количине — да не плати неиспоручени део (што је било предмет конкретног спора) и да у погледу неиспорученог дела долазе у обзир правила из доцње — није услов стављање благовремених приговора, јер и Опште узансе за вршење тих права не везују дужност приговарања. Могло би се пожелети да се наша судска пракса у потпуности усклади са ставом Општих узанси, који је, сматрамо, оправдан и са гледишта потреба наше привредне праксе.

Др. Владимир Капор

О ЗНАЧАЈУ ОДРЕДБЕ ЧЛ. 7 УРЕДБЕ О МАТЕРИЈАЛНОЈ ОДГОВОРНОСТИ ВОЈНИХ И ГРАЂАНСКИХ ЛИЦА НА СЛУЖБИ У ЈУГОСЛОВЕНСКОЈ НАРОДНОЈ АРМИЈИ

Војни судови — између осталог — суде и спорове о накнади штете коју учине држави војна или грађанска лица на служби у ЈНА у вршењу своје службене дужности односно службе.

Позитивно право на основу кога војни судови расправљају напред означене спорове садржано је у закону у Југословенској народној армији („Службени лист ФНРЈ”, бр. 29/55) — у даљем тексту закон о ЈНА и у уредби о материјалној одговорности војних лица и грађанских лица на служби у ЈНА („Службени лист ФНРЈ”, бр. 25/56) са њеним изменама и допунама од 11 марта 1959. („Службени лист ФНРЈ”, бр. 12/59) — у даљем тексту уредба.

Одговорност за причињену штету и обавезу учиниоца штете да ову накнаду држави установљује орган пред којим се води поступак. То може бити пре свега старешина који спроводи управни поступак, а потом и војни суд, уколико предмет спора дође до њега.

За штете чија вредност не премаша износ од 5.000.000 динара управни поступак је обавезан и он увек претходи судском. Судски се поступак за такве штете може засновати само вољом штетника (када је обавезан у

(5) Овакво схватање дели и др. Ј. Розенберг у свом делу Купопродајни уговор у вањској трговини, Загреб, 1957, с. 164.